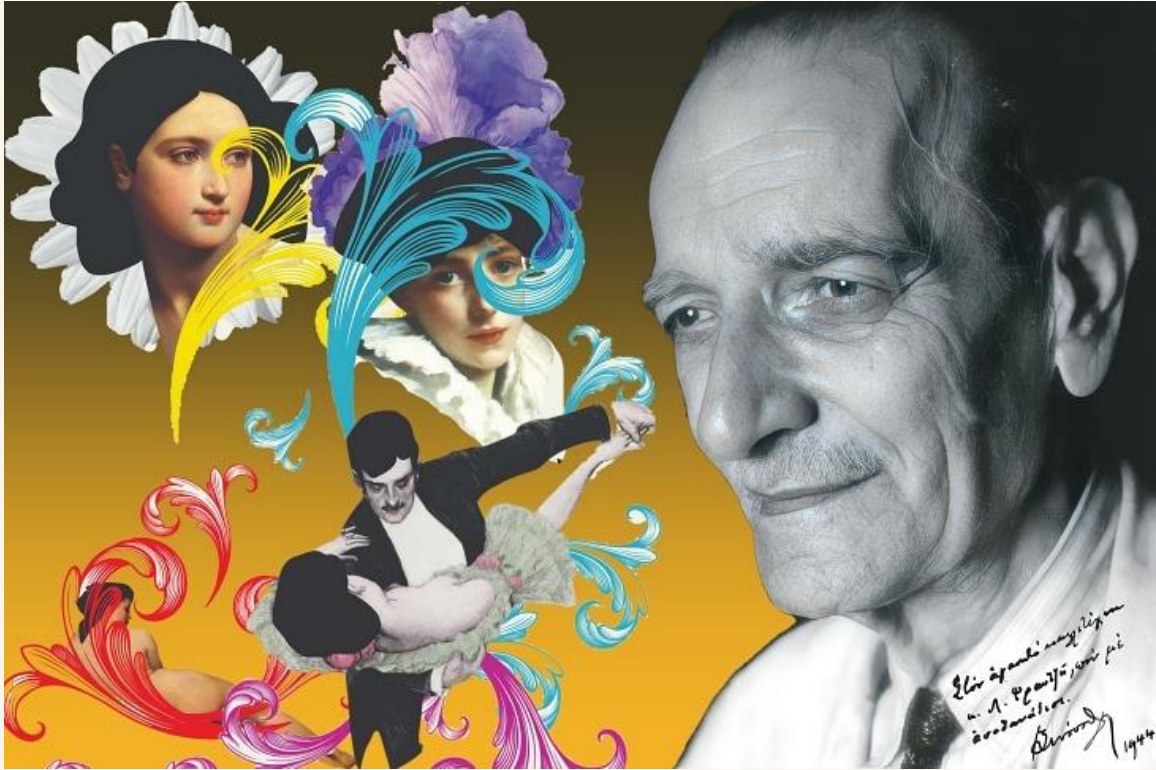

Γρηγόριος Ξενόπουλος: Ο Ζακυνθινός που ψυχογράφησε την Ελλάδα – Μια περιδιάβαση στα βιβλία και στη ζωή του

Κοσμοπολίτης, πολυγραφότατος, δημοσιογράφος και συγγραφέας, «παρών» σε όλα τα πολιτιστικά πεπραγμένα μέχρι και το μέσον του 20ού αιώνα, ο **Γρηγόριος Ξενόπουλος** άφησε το ισχυρό αποτύπωμά του στα ελληνικά γράμματα, σε όλα τα είδη γραφής. Με αφορμή τις φροντισμένες επανεκδόσεις των βιβλίων του από τις εκδόσεις Ψυχογιός, κάνουμε μια περιδιάβαση στη ζωή και τα έργα του.

Γράφει ο **Κώστας Αγοραστός**

Με καταγωγή από τη Ζάκυνθο, ο [Ξενόπουλος](#) γεννήθηκε το 1867 στην Κωνσταντινούπολη, όπου είχε μεταβεί ο πατέρας του για να ασχοληθεί με το εμπόριο, αφού παραιτήθηκε από το ιππικό σώμα που υπηρετούσε, στα χρόνια της βασιλείας του Όθωνα. Εκεί ο Διονύσιος Ξενόπουλος θα γνωρίσει την Ευθαλία Θωμά, αδελφή ενός

φίλου του φαρμακοποιού στο Φανάρι. Ο Γρηγόριος ήταν το πρώτο τους παιδί και έναν χρόνο έπειτα από τη γέννησή του, ο Διονύσιος και η Ευθαλία μετακόμισαν στη Ζάκυνθο.

Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος πέρασε τα παιδικά και εφηβικά του χρόνια στη Ζάκυνθο, και αμέσως μετά μετακόμισε στην Αθήνα και γράφτηκε στο πανεπιστήμιο Αθηνών για να σπουδάσει φυσικομαθηματικά. Η λογοτεχνία δεν άργησε να κατακλύσει τον χρόνο του, κι έτσι στο πρώτο κιόλας έτος εγκατέλειψε τις σπουδές του και ασχολήθηκε απερίσπαστος με τα γραπτά του. Η διακοπή των σπουδών του δεν ήταν το μοναδικό στοιχείο που καταδεικνύει ότι ο Ξενόπουλος ήταν μια προσωπικότητα που δεν συμβιβαζόταν με τις επιλογές του – συχνά τις ανέτρεπε και ακολουθούσε το συναίσθημά του. Το 1892 εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Αθήνα και δύο χρόνια μετά, το 1894, νυμφεύθηκε την Ευφροσύνη Διογενίδη. Το ζευγάρι χώρισε ενάμιση χρόνο μετά, ενώ είχαν ήδη αποκτήσει μια κόρη και ο συγγραφέας νυμφεύθηκε ξανά το 1901 τη Χριστίνα Κανελλοπούλου, με την οποία απέκτησε άλλες δύο κόρες.

Από πολύ νωρίς είχε καταφέρει να βιοπορίζεται από τα γραπτά του, γεγονός που του έδωσε αυτονομία και αυτοπεποίθηση για τα επόμενα βήματά του.

Ο Ξενόπουλος μόλις εγκατέλειψε τις σπουδές του και καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφικής του πορείας συνεργάστηκε με πολλές εφημερίδες και περιοδικά της εποχής, δημοσιεύοντας άρθρα, μελέτες και μυθιστορήματα. Από πολύ νωρίς είχε καταφέρει να βιοπορίζεται από τα γραπτά του, γεγονός που του έδωσε αυτονομία και αυτοπεποίθηση για τα επόμενα βήματά του. Το 1894, ήταν μια χρονιά ορόσημο για τον Ξενόπουλο γιατί εκτός από τον πρώτο του γάμο, ανέλαβε και τη διεύθυνση της «Εικονογραφημένης Εστίας», ενώ δύο χρόνια μετά, το 1896, έγινε αρχισυντάκτης του περιοδικού «Η Διάπλασις των Παίδων», στο οποίο κατά τα παιδικά του χρόνια ήταν και συνδρομητής.

Τα περισσότερα από τα μυθιστορήματα και τα διηγήματα του Ξενόπουλου, πριν εκδοθούν σε βιβλία, είχαν πρωτοδημοσιευθεί (σε συνέχειες) σε κάποια εφημερίδα με την οποία συνεργαζόταν εκείνο το διάστημα. Στο περιοδικό «Παναθήναια» δημοσίευε λογοτεχνικά

έργα και μελέτες από το 1901 ως το 1912. Στην εφημερίδα «Έθνος» δημοσίευε μυθιστορήματα από το 1913 μέχρι και το 1930, ενώ στην εφημερίδα «Αθηναϊκά Νέα», συνέχισε να δημοσιεύει τα μυθιστορήματά του από το 1930 μέχρι το 1945. Το 1927, μαζί με τον Κωνσταντίνο Σαραντόπουλο, ίδρυσε το περιοδικό «Νέα Εστία» –το μακροβιότερο λογοτεχνικό περιοδικό που συνεχίζει μέχρι σήμερα να εκδίδεται–, στο οποίο εκτέλεσε χρέη διευθυντή μέχρι και το 1934.

Κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής έδρασε στο πλευρό του Ε.Α.Μ. και το 1944 άγνωστοι ανατίναξαν το σπίτι του στην οδό Ευριπίδου με αποτέλεσμα να χαθεί το τεράστιο αρχείο του. Έπειτα από το 1947 αντιμετώπισε έντονες οικονομικές δυσκολίες. Πέθανε το 1951 σε ηλικία 84 χρόνων.

Η λογοτεχνία για τον Ξενόπουλο δεν ήταν απλώς ένας τρόπος να βγάζει τα προς το ζην επειδή είχε παρατηρητικότητα και έφεση στις ιστορίες. Το ενδιαφέρον του ήταν βαθύ – ξεκινούσε από τις λέξεις, τις πρώτες ύλες της δουλειά του, και εκτεινόταν σε όλους εκείνους που έγραφαν, με μόχθο, πείσμα και όραμα. Το 1912 τιμήθηκε με το παράσημο του Αργυρού Σταυρού του Σωτήρος, το 1923 με το Εθνικό Αριστείο των Γραμμάτων και των Τεχνών και το 1932 έγινε μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Το 1934, μαζί με τον Κωστή Παλαμά, τον Άγγελο Σικελιανό και τον Νίκο Καζαντζάκη ίδρυσε την Εταιρία Ελλήνων Λογοτεχνών, της οποίας ήταν και ο πρώτος πρόεδρος (1934-37).

Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος υπηρέτησε όλα τα είδη του πεζού λόγου, γι' αυτό και η εργογραφία του είναι μεγάλη και περιλαμβάνει πάνω από 80 μυθιστορήματα, θεατρικά έργα και πολλά διηγήματα.

Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος υπηρέτησε όλα τα είδη του πεζού λόγου, γι' αυτό και η εργογραφία του είναι μεγάλη και περιλαμβάνει πάνω από 80 μυθιστορήματα, θεατρικά έργα και πολλά διηγήματα. Επίσης, το λογοτεχνικό του ένστικτο ήταν σε εγρήγορση και συχνά παρουσίαζε στα περιοδικά που έγραφε νέους και αξιόλογους συγγραφείς. Πρώτος αυτός διέγνωσε την αξία του Γρυπάρη και του Κ.Β. Καβάφη και τους παρουσίασε από τις στήλες του.

Ως πεζογράφος ο Ξενόπουλος ξεκίνησε από τον χώρο της ηθογραφίας και πέρασε γρήγορα στο ρεαλιστικό (και αργότερα

νατουραλιστικό) αστικό μυθιστόρημα με στοιχεία κοινωνικού προβληματισμού. Η γλώσσα του, στο μεγαλύτερο μέρος του έργου του, είναι η απλή δημοτική, με τους διαλόγους να ηχούν φυσικοί. Η φυσικότητα και η τεχνική αρτιότητα αποτέλεσαν τα βασικά προτερήματα της γραφής του. Επιπλέον, η εγγενής θεατρικότητα του λόγου του και η φροντισμένη ψυχογραφική προσέγγιση των ηρώων παρέχουν στα έργα του ανοιχτούς διαύλους επικοινωνίας με τους αναγνώστες και τους θεατές μέχρι και σήμερα.

Η συνεργασία του με τη «Νέα Σκηνή» του Κωνσταντίνου Χρηστομάνου έθεσε τον πήχη ψηλά στην προσπάθεια ανανέωσης της ελληνικής θεατρικής ταυτότητας. Σημαντικά κείμενα προς αυτή την κατεύθυνση αποτέλεσαν «Το Μυστικό της Κοντέσας Βαλέραινας» (1904), η «Στέλλα Βιολάντη» (1909), οι «Φοιτητές» (1919) κ.ά.

Χαρακτηριστικό του Ξενόπουλου ήταν να ανακυκλώνει το υλικό του, να αλλάζει τους τίτλους των μυθιστορημάτων, να χρησιμοποιεί ιδέες διηγημάτων και να βασίζεται σ' αυτά πολλά από τα θεατρικά του έργα. Όλα αυτά συνθέτουν ένα κουβάρι –τίτλων διηγημάτων, μυθιστορημάτων, πρώτων δημοσιεύσεων, πρώτων παραστάσεων–, κουβάρι που ο συγγραφέας και κριτικός **Διονύσης Μουσμότης**, επίτιμος διδάκτορας του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, με το γνωσιακό υπόβαθρο και τη μεθοδικότητα που τον διακρίνει, έχει ξεδιαλύνει και έχει οργανώσει σε ένα παράρτημα ένα ακριβέστατο Χρονολόγιο – Εργοβιογραφία, το οποίο βρίσκεται στο τέλος κάθε επανέκδοσης των βιβλίων του Ξενόπουλου, στις εκδόσεις Ψυχογιός.

Έρωσ Εσταυρωμένος / Στέλλα

Βιολάντη [1901 / 1909]

Πρόλογος: Γιώργος Πεφάνης

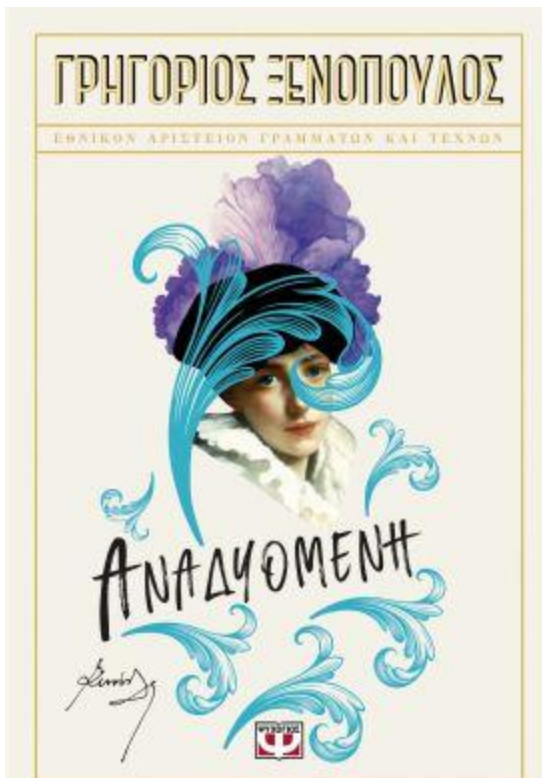
Μπορούν δυο νέοι ν' απαρνηθούν την αγάπη τους; Μπορούν να αντιπαλέψουν με το κατεστημένο μιας ολόκληρης κοινωνίας, να αντέξουν τη σκληρή τιμωρία, να έρθουν αντιμέτωποι με τον θάνατο; Θα είναι αυτή η αγάπη αρκετή ώστε να αντέξει τελικά;

Ζάκυνθος, 1880. Η νεαρή αρχοντοπούλα Στέλλα Βιολάντη, κόρη του μεγαλέμπορου Παναγή Βιολάντη, ερωτεύεται τον όμορφο Χρηστάκη Ζαμάνο, έναν νέο από ξεπεσμένη αριστοκρατική οικογένεια, υπάλληλο του αγγλικού τηλεγραφείου του νησιού. Οι δυο νέοι είναι αποφασισμένοι να παντρευτούν, κι αυτό φτάνει στ' αυτιά του πατέρα της Στέλλας, ο οποίος σχεδιάζει να την παντρέψει με έναν γέρο και άσχημο έμπορο. Τώρα πια ξέρουν πως η αγάπη τους πρέπει να δοκιμαστεί. Αυτό που ίσως δεν ξέρουν είναι μέχρι πού μπορεί να φτάσει η οργή ενός πατέρα, που η κόρη του τόλμησε να αμφισβητήσει την «αυθεντία» του.

Η Στέλλα Βιολάντη είναι ένα από τα πιο γνωστά και επιδραστικά θεατρικά κείμενα του Ξενόπουλου. Ο συγγραφέας, κατά την προσφιλή του συνήθεια, διασκεύασε ένα παλαιότερο διήγημά του («Έρωσ Εσταυρωμένος») μετά από προτροπή του Κωνσταντίνου Χρηστομάνου, τον οποίο είχε παρακαλέσει η Μαρίκα Κοτοπούλη, να ζητήσει από τον Ξενόπουλο να το κάνει θεατρικό, γιατί έβλεπε στον χαρακτήρα της Βιολάντη, από το διήγημα κιόλας, μια σπουδαία ερμηνευτική ευκαιρία. Ο Ξενόπουλος δούλεψε τη διασκευή για έναν χρόνο και η πρώτη παράσταση δόθηκε τον Ιανουάριο του 1909 στο θέατρο Απόλλων της Πάτρας με Στέλλα Βιολάντη... την Κυβέλη. Μερικούς μήνες μετά, το έργο θα παρουσιαστεί και στην Αθήνα, στο Θέατρο Ομόνοιας –στέγη της Νέας Σκηνης του Κωνσταντίνου Χρηστομάνου– με τη Μαρίκα Κοτοπούλη στο ρόλο της Στέλλας Βιολάντη και με μουσική που έγραψε ο Μανώλης Καλομοίρης. Η παράσταση και το έργο θα πάρουν διθυραμβικές κριτικές και έκτοτε ο ρόλος της Στέλλας Βιολάντη θα καθιερωθεί ως ρόλος αναμέτρησης και ερμηνευτικού ταλέντου όλων των νέων ηθοποιών μέχρι σήμερα και θα αποτελέσει πηγή έμπνευσης για νέα έργα για το θέατρο («Στέλλα κοιμήσου», του Γιάννη Οικονομίδη).

Ενδεικτικά:

- 1937: Θίασος Μαρίκας Κοτοπούλη, στο Rex, Σκηνικά-κοστούμια: Γιάννης Τσαρούχης, Στέλλα Βιολάντη: η Μαρίκα Κοτοπούλη.
- 1943-1944: Θέατρο Τέχνης, Σκηνοθεσία: Κάρολος Κουν, Στέλλα Βιολάντη: η Καίτη Λαμπροπούλου και πατέρας ο Λυκούργος Καλλέργης.
- 1948-1949: Εθνικό Θέατρο, Σκηνοθεσία: Δημήτρης Ροντήρης, Στέλλα Βιολάντη: η Μαίρη Αρώνη.
- 1966: ΚΘΒΕ, Σκηνοθεσία: Σωκράτης Καραντινός, Στέλλα Βιολάντη: η Αντιγόνη Βαλάκου.
- 1976: Θέατρο της Δευτέρας, Σκηνοθεσία: Πάνος Γλυκοφρύδης, Στέλλα Βιολάντη: η Νίκη Τριανταφυλλίδη

[Αναδυομένη](#) [1925]

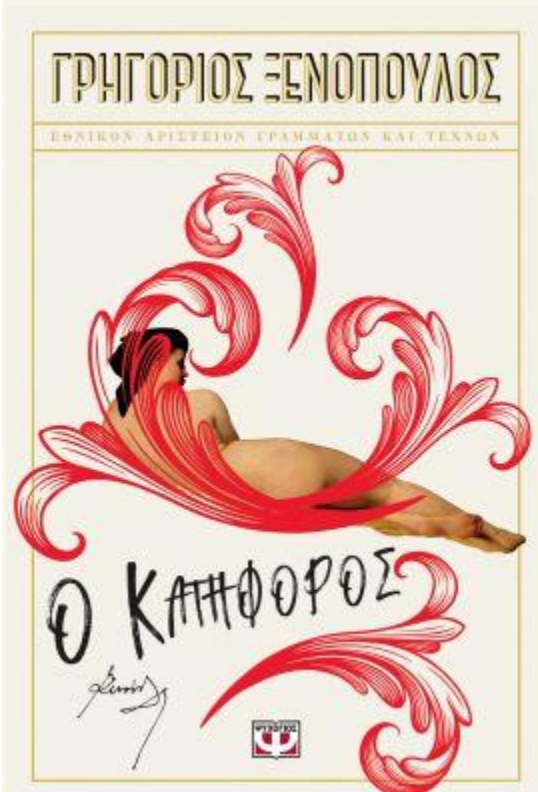
Πρόλογος: **Σώτη Τριανταφύλλου**

Ζάκυνθος, τέλη 19ου αιώνα. Ο κόντες Λάντος και η κόρη του, Κλαίλια, ζουν σε μια βίλα πλάι στο κύμα, την «Αναδυομένη». Ένα καλοκαίρι, η αριστοκρατική οικογένεια Μεμάρη, με τους δυο γιους, τον Παύλο και τον Ντένη, θα εγκατασταθεί στον «Υψόλιθο», το σπίτι ακριβώς απέναντι από την «Αναδυομένη». Μια στιγμή μόνο θα είναι αρκετή για να ξυπνήσει στην ψυχή και των δύο αδελφών ο ίδιος, ασίγαστος πόθος, για την ίδια κοπέλα! Καθώς η πανέμορφη κοντεσίνα ξεπροβάλλει γυμνή από το λουτρό της, τα δυο αδέλφια την κοιτούν μαγεμένα, χωρίς η ίδια να το γνωρίζει, και αποφασίζουν να τη διεκδικήσουν, ο καθένας με τον δικό του τρόπο. Η Κλαίλια βρίσκεται αντιμέτωπη με το μεγαλύτερο δίλημμα της ζωής της... Στο δίλημμά της αυτό, τη λύση θα δώσει ένας περίπατος στην εξοχή· ένας περίπατος που θα σταθεί μοιραίος...

Δυο αδέλφια, τόσο ίδια και τόσο διαφορετικά. Για την καρδιά της γυναίκας που ερωτεύτηκαν μόνο ένας μπορεί να είναι ο εκλεκτός! Ένα ερωτικό τρίγωνο με φόντο τα έρημα ακρογιάλια της Ζακύνθου,

τα περιβόλια με τις λωτιές και τα κρινάκια του βουνού, που θα εξελιχθεί σε μια τραγωδία αγάπης, μίσους και ζήλιας.

Στην *Αναδυομένη* μπορεί κανείς να δει ψήγματα ιδεών και τρόπων, που ο Ξενοπούλος θα αναπτύξει στα επόμενα μυθιστορήματα. Ο έρωτας για μια κοπέλα, γίνεται πεδίο αναμέτρησης για τα δύο αδέρφια, τον Παύλο και τον Ντένη. Λυρισμός, ηθογραφία και επί της ουσίας τομή στον ψυχισμό των ηρώων.

[Ο κατήφορος](#) [1928]

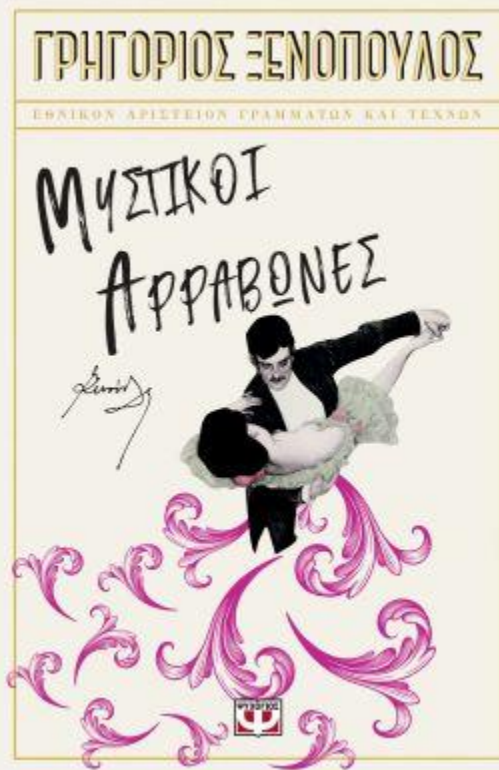
Επίμετρο: **Κατερίνα Σχινά**

Η Ρόζα, κόρη καλής οικογένειας της Ζακύνθου, είναι όμορφη, ευαίσθητη, αθώα, αλλά και ευκολόπιστη. Ο γοητευτικός φοιτητής Ζοζός είναι τυχοδιώκτης και αδίστακτος... Μια φωτογραφία αρκεί για να σπρώξει τη Ρόζα στον κατήφορο! Να τι δεν ήξερε η Ρόζα. Όταν γνώριζε για πρώτη φορά την αγάπη, πίστευε μόνο στη δύναμη και στη φρεσκάδα των δεκαέξι της χρόνων. Δεν ήξερε για τις παγίδες της Μοίρας και για τα μονοπάτια που θα έπρεπε να διαβεί.

Στην αρχή είναι η θύελλα, ο παρορμητισμός κι ο έρωτας. Στη συνέχεια η απώλεια της τιμότητας και της αθωότητας. Κι έπειτα, οι

εκβιασμοί που βυθίζουν τη Ρόζα στην απελπισία, στον φόβο και στο σκοτάδι... Θα έρθει ποτέ το ξύπνημα και η μετάνοια ή η φοβερή σκάλα που κατεβαίνει θα μετατρέψει μοιραία τη Ρόζα σε τραγική ηρωίδα;

«Η Ρόζα, γυμνή, έδινε την εντύπωση μιας θαλάσσιας θεάς. Για να γεννηθώ τόσο όμορφη, συλλογίστηκε, θα πει πως έχω στον κόσμο έναν προορισμό. Κι ακολουθώ τον προορισμό μου! Έτσι βρήκε ακόμα μια δικαιολογία της ελεεινής της ζωής».

[Μυστικοί αρραβώνες](#) [1929]

Επίμετρο: Σωτήρης Χατζάκης

Ο ταλαντούχος ζωγράφος Νάσος Ανάστης είναι περιζήτητος στα αστικά σαλόνια των Αθηνών, όπου εντυπωσιάζει τόσο με την καλλιέργειά του και την ιδιαιτερότητα της ζωγραφικής του όσο και με το πνεύμα του. Σε μία από τις συνηθισμένες γιορτές όπου είναι προσκεκλημένος, γνωρίζει τη νεαρή ζωγράφο Θάλεια, που δηλώνει μεγάλη του θαυμάστρια και επιζητά τη φιλία του. Ένα κρυφό πάθος θα γεννηθεί ανάμεσά τους· ένα πάθος που δε θα εκδηλωθεί ποτέ, παρά μόνο μέσα από κάποιες απελπισμένες επιστολές που

ανταλλάσσουν οι δυο τους. Ο Νάσος είναι ήδη αρραβωνιασμένος με την κόρη κάποιου δικαστικού, ενώ η Θάλεια πολιορκείται στενά από έναν Αλεξανδρινό γόνο ευκατάστατης οικογένειας. Οι δρόμοι τους φαντάζουν καταδικασμένοι να χωρίσουν για πάντα...

Ένας γοητευτικός, μποέμ ζωγράφος, που απολαμβάνει την αναγνώριση και την επιτυχία. Μια εντυπωσιακά όμορφη δεκαοκτάχρονη κοπέλα. Ένα δίλημμα, ένα καλά κρυμμένο μυστικό, κι ένας ανώτερος, ιδανικός, εξευγενισμένος έρωτας, που θα εκφραστεί μέσα από τις λέξεις της ωραιότερης ερωτικής επιστολογραφίας, που δεν θα μπορούσε παρά να είναι αυθεντική!

Μέσα σε μια τόσο μεγάλη λογοτεχνική παραγωγή, όπως αυτή που είχε ο Γρηγόριος Ξενόπουλος, θα έμοιαζε απίθανο όλες του οι ιστορίες να είναι μυθοπλασία. Οι *Μυστικοί αρραβώνες* είναι μια ιστορία αληθινή και ο πρωταγωνιστής αυτής της ιστορίας ήταν ο ίδιος ο Ξενόπουλος. Εκείνα τα χρόνια, ενώ είχε χωρίσει από την πρώτη του γυναίκα, κράτησε τον αρραβώνα του με τη δεύτερή του γυναίκα κρυφό, μέχρι να βγει το διαζύγιό του. Όσο όμως και να ήθελε να ελέγξει τις καταστάσεις, γνωρίζει και ερωτεύεται την ποιήτρια Μυρτιώτισσα. Έρωτας αδιέξοδος, έρωτας ατελέσφορος, έρωτας που διοχετεύθηκε σε μια σειρά επιστολών που αντάλλαξαν οι δύο ερωτευμένοι. Θα περάσουν δέκα χρόνια από τότε που κυκλοφόρησε το μυθιστόρημα, και ο Ξενόπουλος θα αποκαλύψει ότι αυτή ήταν μια αυτοβιογραφική του ιστορία.

Αλλάζοντας με τρόπο σχηματικό τα πρόσωπα της ιστορίας για τις ανάγκες του βιβλίου (ο πεζογράφος και η ποιήτρια έγιναν ο ταλαντούχος και περιζήτητος ζωγράφος και η νεαρή ζωγράφος και μεγάλη θαυμάστρια), ο Ξενόπουλος σημειώνει μια λαμπρή στιγμή στη συγγραφική του πορεία.

Κοινωνική τριλογία

Η κοινωνική τριλογία του Γρηγόριου Ξενόπουλου [*Πλούσιοι και φτωχοί* (1926), *Τίμιοι και άτιμοι* (1926) και *Τυχεροί και άτυχοι* (1927)], χαρακτηρίζεται από τις αρχές του ανθρωπιστικού σοσιαλισμού. Ο Ξενόπουλος πίστευε σ' ένα σοσιαλισμό που θα άλλαζε την κοινωνία χωρίς βίαιες ανατροπές. Και στα τρία

μυθιστορήματα προσεγγίζει με βάθος και κριτικό πνεύμα την κοινωνία της εποχής του, αποκαλύπτοντας τα κοινωνικά προβλήματα και τις ανισότητες.

Στο πρώτο βιβλίο, *Πλούσιοι και φτωχοί*, ο συγγραφέας εστιάζει στη σχέση δύο καλών παιδικών φίλων οι οποίοι ήρθαν από τη Ζάκυνθο στην Αθήνα για να πραγματοποιήσουν το όνειρό τους, ακολουθώντας ο καθένας τους διαφορετικό δρόμο. Πότε δημιουργήθηκε αυτή η απόσταση μεταξύ τους; Ποια τα λάθη και οι παραλήψεις τους; Από πότε προσποιούνται ότι η παιδική τους φιλία κρατάει ακόμα όπως παλιά;

Στο δεύτερο βιβλίο, *Τίμιμοι και άτιμοι*, ο Ξενόπουλος εξετάζει τα ρευστά όρια της τιμιότητας και της ατιμίας υπό συνθήκες. Ο έρωτας, η προδοσία, η ζηλοφθονία θα μπορούσαν να είναι οι συνθήκες εκείνες, όπου η ατιμία θα κάνει κουμάντο και ο πρότερος έντιμος βίος, θα είναι σαν να μην υπήρχε.

Το τρίτο βιβλίο, *Τυχεροί και άτυχοι*, επικεντρώνεται και πάλι σε μια φαινομενικά αγνή και ειλικρινής σχέση δύο φίλων, ένας εκ των οποίων εχθρεύεται και ανταγωνίζεται τον παιδικό του φίλο, θεωρώντας ότι σε όλη του τη ζωή ήταν σκανδαλωδώς ευνοημένος από την τύχη. Όταν βρεθεί μια κοπέλα και ο ένας εκ των δυο –ο τυχερός– ερωτευθεί, η απόσταση μεταξύ τους θα μεγαλώσει. Η τύχη φέρνει και την ευτυχία; Και αν ναι, ο άτυχος είναι καταδικασμένος για πάντα και στη δυστυχία;

[Πλούσιοι και φτωχοί](#) [1926],

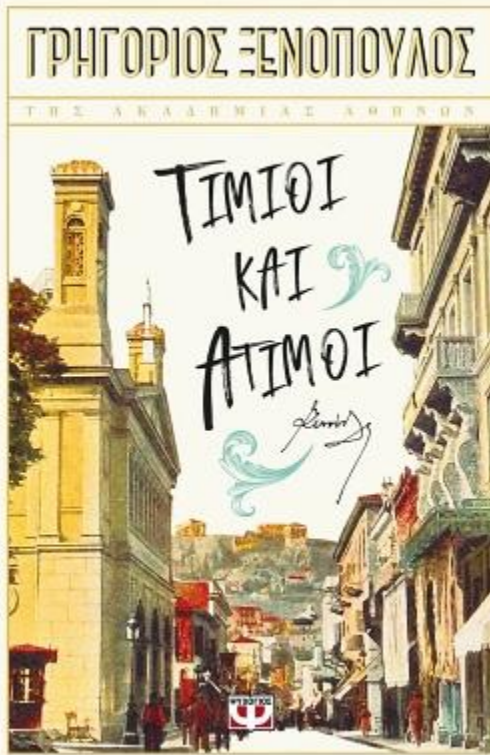
Πρόλογος: **Νίκος Βατόπουλος**

Υπάρχουν, άραγε, στον κόσμο δυο ράτσες ξεχωριστές; Αυτοί που γεννιούνται για να είναι πλούσιοι κι αυτοί που είναι προορισμένοι να παραμείνουν για πάντα φτωχοί;

Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος μας διηγείται μια ιστορία δύο καλών φίλων από τη Ζάκυνθο, που μεγαλώνουν μαζί στο νησί τους κι έπειτα σπουδάζουν στην Αθήνα, ακολουθώντας, όμως, ο καθένας διαφορετική πορεία. Από τη μία, Ο Πώπος Δαγάτορας, μοναχοπαίδι ευκατάστατης οικογένειας ξυλεμπόρων, σπουδάζει για να ακολουθήσει πανεπιστημιακή σταδιοδρομία. Από την άλλη, ο Αντώνης Ρουκάλης, παιδί ξεπεσμένης αριστοκρατικής οικογένειας, που στο τέλος καταφέρνει να ανελιχθεί και πάλι κοινωνικά.

Δύο νέοι, μαζί από παιδιά, γείτονες, συμμαθητές, που, από ένα σημείο και μετά, οι δρόμοι τους χωρίζουν. Παραμένουν φίλοι, αλλά ανάμεσά τους ορθώνεται ένα τείχος, δημιουργείται ένα αγεφύρωτο χάσμα. Φαίνεται πως, τελικά, οι αξίες του ενός είναι εκ διαμέτρου αντίθετες με τις αξίες του άλλου: από τη μία η κοινωνική καταξίωση

και η επιτυχία, αποτέλεσμα προσοδοφόρου δραστηριότητας, και από την άλλη η κοινωνική «αποτυχία», αποτέλεσμα οικονομικής καταστροφής. Δύο παράλληλες ιστορίες ζωής που γεννούν ερωτήσεις, τις απαντήσεις των οποίων οι ήρωες δε σταματούν να αναζητούν.

[Τίμιοι και άτιμοι](#) [1926],

Πρόλογος: Αλέξης Σ. Ζήρας

Υπάρχουν τίμιοι και άτιμοι άνθρωποι; Μπορεί ένας κατά συνθήκη τίμιος άνθρωπος να είναι άτιμος, και ένας κατά συνθήκη άτιμος μπορεί να είναι τίμιος; Τι σημαίνει τιμιότητα και τι ατιμία;

Ο Δήμος Σπάθης, γιος ενός Ζακυνθινού εμπόρου, ονειρεύεται να ξεφύγει από την οικογενειακή επιχείρηση, για την οποία τον προορίζει ο πατέρας του, και εισάγεται στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων. Η γνωριμία και ο αμοιβαίος έρωτας ανάμεσα σ' εκείνον και στην Αγγέλα, κόρη ενός βουλευτή του τρικουπικού κόμματος, γεννά αισιοδοξία και όνειρα για το μέλλον, τα οποία, όμως, μοιραία ανακόπτονται. Η ιστορία αγάπης μετατρέπεται σε υπόθεση εκδίκησης και σε ατέρμονη καταδίωξη.

Ένας άνθρωπος, που στη νεότητά του ήταν βέβαιος ότι αρκούν η εντιμότητα και η ελκυστική εξωτερική εμφάνισή του, τελικά διαψεύδεται. Ο θάνατος, η ηττημένη εγκαρτέρηση και η συντριβή τον οδηγούν στη διαπίστωση ότι καμία κοινωνική θέση και κανένα επάγγελμα δεν προσδιορίζουν τον άνθρωπο ως έντιμο ή άτιμο. Ο άνθρωπος είναι έντιμος ή άτιμος χάρη στον χαρακτήρα του και μόνο.

Ο Ξενόπουλος, με τη δεξιοτεχνία της αφήγησής του και με φόντο την Αθήνα των τελών του 19ου αιώνα, πλάθει μια ιστορία ικανή να συγκινήσει, αλλά και να προβληματίσει ακόμα και τον σημερινό αναγνώστη. Στοχάζεται πάνω στις κοινωνικές αδικίες των ισχυρών εναντίον των αδύναμων, οι οποίες επαναλαμβάνονται μέχρι και σήμερα με σχεδόν τον ίδιο τρόπο.

[Τυχεροί και άτυχοι](#) [1927]

Πρόλογος: **Βαγγέλης Χατζηβασιλείου**

Υπάρχουν άνθρωποι που γεννιούνται άτυχοι και άλλοι που γεννιούνται τυχεροί; Τι είναι «καθαυτό καλοτυχία και κακοτυχία;» Τύχη και Ευτυχία είναι δύο έννοιες διαφορετικές;

Ο Ρίτσος Καλογεράς εχθρεύεται και ανταγωνίζεται τον παιδικό του φίλο, Στέλιο Ζόντο, θεωρώντας τον ευνοημένο από την τύχη. Χρόνια μετά, οι δρόμοι τους ξανασυναντιούνται και η φιλία τους ξαναγεννιέται. Ωστόσο, ο φόβος της ατυχίας είναι ακόμα βαθιά ριζωμένος στην ψυχή του Ρίτσου και διαφεντεύει τη ζωή του, καθώς οι προσωπικές του δυσκολίες έρχονται σε αντίθεση με τις επιτυχίες του Στέλιου. Η Ρόζα, μια κακότυχη κοπέλα, θα ξυπνήσει τον έρωτα στην καρδιά του Στέλιου και ένα διαμάντι θα είναι αρκετό για να αλλάξει την κακοτυχία, να χαρίσει ευτυχία, να προσφέρει κύρος και κατακτήσεις πλούτου.

Ο Ρίτσος παλεύει σ' όλη του τη ζωή να απαντήσει σε ένα ερώτημα: είναι οι τυχεροί πάντα ευτυχισμένοι και πάντα δυστυχισμένοι οι άτυχοι; Θα καταφέρει, τελικά, να φτάσει στο συμπέρασμα που αναζητά; Ποιος από τους δύο φίλους είναι ο πραγματικά άτυχος;

Ο Ξενόπουλος, δεινός ψυχογράφος, δημιουργεί ένα ψηφιδωτό με ήρωες ολότελα ανθρώπινους, αληθινούς, με αδυναμίες και αρετές. Ο αναγνώστης, ακόμα και μέχρι σήμερα, δεν μπορεί παρά να ταυτιστεί με τα αισθήματά τους, να συγκινηθεί βαθύτατα, συνειδητοποιώντας ότι κι αυτός έρχεται αντιμέτωπος με τα ίδια ερωτήματα.

* Ο [ΚΩΣΤΑΣ ΑΓΟΡΑΣΤΟΣ](#) είναι δημοσιογράφος.